

4 KOULUYHTEISÖÖN PEREHDYTTÄMINEN

4.1 Oppilaan vastuullisuus: velvollisuudet ja oikeudet

Perusopetuslain (1998) mukaan oppilaan tulee osallistua perusopetukseen säännöllisesti. Hänen tulee suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyä asiallisesti.

Koulutyössä yleinen vastuullisuus tarkoittaa myös

- toisten oppilaiden koulutyön kunnioittamista
- annettujen tehtävien loppuun suorittamista
- omien opiskelutarvikkeiden huolellista käsittelyä
- oikean ja väärän erottamista
- itsetuntemusta
- oman itsensä ja muiden sekä ympäristön kunnioittamista

Perusopetuslain mukaisesti jokaisella oppilaalla on oikeus koulussa kokea olonsa turvallisesti ja saada opetusta.

Jokaisella koulumme oppilaalla on oikeus

- kokea olevansa tärkeä, ainutlaatuinen ja rakastettu
- kokea tulevansa kuulluksi ja ymmärretyksi
- ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan
- kokea ystävyyttä
- kokea oikeudenmukaisuutta, yhteenkuuluvuutta sekä luottamusta
- löytää itsestään innostavia ja kiinnostavia asioita
- tuntea työn iloa ja onnistumisen tunteita myös ponnistelua vaativissa tehtävissä
- saada epäonnistua
- kokea pettymyksiä
- kokea kauneuselämyksiä
- suhtautua tulevaisuuteen toiveikkaasti

4.2 Koulun arvopohja

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) koulujen arvopohjaksi todetaan ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja elinympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on kehittynyt vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa.

Koulujen arvojen tulee välittyä tavoitteisiin ja jokapäiväiseen toimintaan.

Lähde: Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf (luettu 12.5.2010).

Mitä arvoja koulun kasvatus- ja opetustyön tulisi edistää?

Koulun toiminta-ajatuksen perustana olevia uudelleenarvioitavia sekä pohdittavia arvoja:

- kriittisyys
- suvaitsevaisuus
- sosiaalisuus
- yhteisöllisyys
- ekologisuus
- empaattisuus
- aktiivinen kansalaisuus
- hyvinvointi
- eettisyys
- innovatiivisuus
- monikulttuurisuus
- yrittäjyys

4.3 Oman koulun käytänteet

Kouluilla on omat käytänteet ja järjestyssäännöt sekä rangaistukset ja kurinpitomenettely. Käytänteitä ("yhteisiä sopimuksia") voidaan miettiä yhdessä huoltajien kanssa (esim. vanhempainillat, -toimikunnat) ja ne voidaan kirjata tähän kansioon käyttäen apuna seuraavia esimerkkejä:

- luokan omat säännöt
- kohtelias/epäasiallinen käytös ja kielenkäyttö (esim. Hymy-patsaat, käytösdiplomit, teemaviikot ja -kuukaudet)
- läksyjen tekeminen (esim. laiskanläksyille jättäminen, läksyparkki)
- myöhästely (tunneilta / koulusta, huolen raja?)
- pinnaaminen (varhainen puuttuminen)
- kiusaaminen (KiVa-koulu -opas)
- omista tavaroista ja kirjoista huolehtiminen sekä yhteisestä omaisuudesta ja siisteydestä huolehtiminen (esim. oppilaat kirjastonhoitajan apureita, "naulakko-vahdit")
- koulun tai toisen omaisuuden rikkominen, korvausvelvollisuus
- toiminta hätätilanteissa (Turvallisuus-kansio)
- kouluterveydenhoitajalla käyminen (esim. vastaanottoajat)
- kansliassa, rehtorinhuoneessa ja opettajanhuoneessa asioiminen (Millaisia asioita toimitetaan missäkin paikassa ja miten?)
- oppimisen tukitoimet (tarkoituksen ja erilaisten käytänteiden selvittäminen oppilaalle)
- vaatetus ja varusteet (esim. vuodenaikoihin liittyvät, liikuntatunnit, pyöräilykypärän käyttö, meikkaus)
- liikunta-, käsityö- ja tietokonetiloihin liittyvät säännöt (turvallisuus)
- kännykät ja muut omat laitteet koulussa (esim. Mitä saa tuoda? Milloin pidetään päällä?)
- koulun tietokone- ja nettisäännöt
- välitunnit (ulos meneminen ja sisälle tuleminen, välituntialue ja siellä liikkuminen eri menopelein)
- ruokailu, omat välipalat (esim. oppilaat ruokavalvojina)
- kierrätyksen pelisäännöt
- juhlat (hyvät tavat)
- retket ja vierailut (esim. tietyt luokka-asteet vierailevat vuosittain kirjastossa, paloasemalla, poliisilaitoksella tai vanhainkodissa, yökoulut ja leirikoulut)
- kummitoiminta
- muita vastuualueita oppilailla (esim. oppilaskuntatoiminta)
- tiedottaminen (Wilma-käyttäytyminen, reppuvihko, oppilaan oma vastuu?)
- koulukyyditys ja iltapäivävalvonta (Miten siirrytään? Kuka valvoo? Miten käyttäydytään?)
- henkilökuntaan tutustuminen

MEIDÄN KOULUYHTEISÖN KÄYTÄNTEITÄ

Koulun nimi:

1. Listatkaa, millaisia erilaisia sääntöjä koulullanne on esimerkiksi läksyistä, vaatetuksesta, käyttäytymisestä, kotiintuloajoista ja rangaistuksista.

2. Mitkä ovat viisi tärkeintä arvoa, jotka koulu haluaa toiminnallaan välittää huoltajille ja päinvastoin?

3. Millaista vastuuta oppilaille annetaan käytännön koulutyössä? Esimerkiksi onko vastuutehtäviä tai kummioppilastoimintaa?

4.4 Oma kouluni

OMA KOULUNI

Kouluni nimi on _____

Koulussani on _____ oppilasta, _____ opettajaa,
_____ muuta henkilökuntaa sekä luokat _____ - _____.

Piirrä tähän koulusi kuva ulkoa, sisältä tai ilmasta tai kerro jotakin koulustasi.

4.5 Luokkahenkisopimus

LUOKKAHENKISOPIMUS

- Tämä kokonaisuus kannattaa toteuttaa ensimmäisellä kouluviikolla
- Yhteisten tavoitteiden ja pelisääntöjen luominen ja niihin sitouttaminen
- 45 min (tai pidempään, jos aikaa on)
- Tarvitaan: Luokkahenkis suunnitelma monistettuna kaikille ja Luokkahenkisopimus kalvolla

Tunnin kulku:

1. Jokainen täyttää Luokkahenkis suunnitelman itsenäisesti.
Tässä vaiheessa ei vielä keskustella.
Oppilaita voi johdatella kirjaamaan ylös asioita, jotka vaikuttavat luokkahenkeen ja koulussa viihtymiseen (10 min).
2. Jaetaan oppilaat työskentelypareihin (ei parhaita kavereita pareiksi) (10 min).
Oppilaat valitsevat molempien lomakkeista kolme tärkeintä asiaa.
 - tahdomme, että luokassamme...(kolme asiaa)
 - emme missään tapauksessa tahdo, että luokassamme ...(kolme asiaa)
3. Yhdistetään parit neljän hengen pienryhmiksi.
Pienryhmät tekevät saman kun edellä, eli taas pyritään löytämään tärkeimmät asiat (10 min).
4. Kootaan kaikkien ehdotukset taululle.
Pyritään löytämään kolme koko luokan mielestä tärkeintä asiaa, niin että saadaan aikaiseksi koko luokan yhteinen sopimus.
Asiat voidaan kirjata ensin Luokkahenkisopimus-kalvolle, josta otetaan myöhemmin kopiot kaikille.
Oppilaat ja opettaja allekirjoittavat sopimuksen (15 min).

Lähde: http://www.nuortenakatemia.fi/Opettajalle/Tukea_seiskoille (luettu 10.6.2010).
Valitse luokkahenkisopimus (pdf).

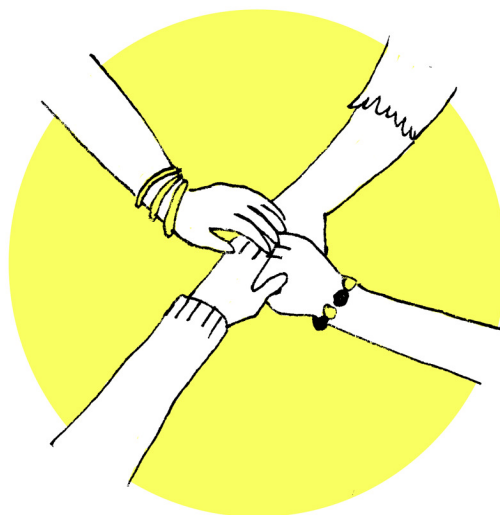
Mieti neljä asiaa, jotka tahdot luokassanne olevan:

Tahdon, että...

Mieti neljä asiaa, joita et missään tapauksessa tahdo luokassanne olevan:

En missään tapauksessa tahdo, että luokassamme...

Lähde: http://www.nuortenakatemia.fi/Opettajalle/Tukea_seiskoille (luettu 10.6.2010).
Valitse luokkahenkisopimus (pdf).

Luokkahenkisopimus

Kalvopohja

Koulu:

Luokka:

Tahdomme, että luokassamme...

1. _____

2. _____

3. _____

Emme missään tapauksessa tahdo, että luokassamme...

1. _____

2. _____

3. _____

Jokainen vaikuttaa siihen, millaista luokassamme on olla.
Teemme parhaamme!

Allekirjoitukset:

Lähde: http://www.nuortenakatemia.fi/Opettajalle/Tukea_seiskoille (luettu 10.6.2010).
Valitse luokkahenkisopimus (pdf).

4.6 Oheislukemisto

Sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin kouluyhteisössä

Osallistavassa koulussa on ensiarvoisen tärkeää sitoutua yhteisiin tavoitteisiin, joita ovat:

1. kaikki oppilaat käyvät koulua yhdessä,
2. yhteinen opetus on järjestetty oppilaiden yksilöllisten edellytysten mukaisesti ja
3. jokainen – niin oppilas kuin henkilökunnan jäsenkin – tuntee olevansa hyväksytty ja arvostettu kouluyhteisössä. Inklusiossa ei ole kyse pelkästään koulutyön käytänteiden muuttamisesta, vaan myös koulutyötä koskevien asenteiden ja uskomusten muuttamisesta.

Koulun toimintakulttuurin kehittäminen

Osallistavassa koulussa pidetään tärkeänä koulun toimintakulttuurin jatkuvaa kehittämistä. Toimintakulttuurin perusta on oppijalähtöisyys: kaikille yhteisessä koulussa pyritään tukemaan jokaisen oppilaan oppimisprosessia. Koulun toimintakulttuurissa pyritään siihen, että opetus voidaan sopeuttaa jokaiselle oppilaalle sopivaksi ja jokaisen oppilaan edistymistä voidaan jatkuvasti arvioida. Oppilaan itsearviointi, koulun aikuisten itsearviointi ja kouluyhteisön arviointi on tärkeää koulun toimintakulttuurin jatkuvan kehittämisen kannalta.

Toimintakulttuurissa on keskeistä yhteistoiminnallisuus ja oppilaiden sosiaalisen kehityksen tukeminen tiedollisen kehityksen rinnalla. Yhteistoiminnallisuuden avulla pyritään koulutuspalvelut ja oppilaat tarvitsemat tukipalvelut tuomaan joustavasti oppilaan luo. Yhteistoiminnallisuuteen sisältyy myös aikuisten yhteistoiminta opetuksessa ja oppilaiden oppiminen yhteisen toiminnan avulla. Oppilaiden vanhempien monipuolinen osallistuminen koulun toimintaan on tärkeää. Myös lähiympäristön sidosryhmien (esim. urheiluseurat, kulttuurielämä, liike-elämä, asukas yhdistys, yms.) osallistuminen koulun toimintaan on arvokas voimavara.

Visionäärinen, vahva johtajuus

Rehtorin asenne on erittäin ratkaiseva. Rehtori kannustaa kouluyhteisöä ja luo mahdollisuuksia inklusion toteuttamiseen (esimerkiksi yhteisöllisyyden kehittäminen, henkilökunnan joustavat toimintatavat, aikaresurssi toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen, toiminnan arviointi, henkilökunnan täydennyskoulutus). Visionäärisyyteen kuuluu olennaisesti kouluyhteisön kehittämistarpeiden havaitseminen.

Yhteistoiminnallinen kouluyhteisö

Osallistavassa koulussa toimitaan yhdessä. Aikuiset työskentelevät yhdessä, oppilaat työskentelevät yhdessä ja aikuiset ja oppilaat työskentelevät yhdessä. Oppilaiden yksilöllisten tavoitteiden toteutuminen vaatii yhteistyötä ammattilaisten kesken. Kasvattajat voivat tukea toisiaan, tuoda oman asiantuntijuutensa yhteiseen käyttöön ja omaksua toisiltaan uusia asioita työhönsä. Myös koulunkäyntiavustajien ja koulun muun henkilökunnan asiantuntijuus hyödynnetään.

Yhteiskokoontumisiin järjestetään aikaa. Ryhmissä suunnitellaan, pohditaan ja toteutetaan asioita yhdessä. Koulussa voi toimia sekä nopeasti perustettuja, lyhytaikaisia että pysyvämpiä ryhmiä. Yhteistoiminnallisuus antaa mahdollisuuden hyvään tiedon kulkuun kouluyhteisössä, ongelmien ennalta ehkäisyyn ja ongelmiin puuttumiseen nopeasti.

Opettajien, koulun muiden aikuisten ja koko työyhteisön toimintaa arvioidaan säännöllisesti. Jokainen saa palautetta työstään ja jokaisella on mahdollisuus antaa palautetta toisen työstä. Palautteen avulla on mahdollista kehittyä työntekijänä ja työyhteisönä. Yhteistoiminnallinen kouluyhteisö pyrkii jatkuvasti kehittämään itseään ja oppimaan. Osallistava koulu on oppiva koulu, jolle henkilökunnan hyvinvoinnista huolehtiminen on erittäin tärkeää. Muun muassa työssä oppimista, kollegapalautetta ja tutkivaa otetta pyritään tukemaan.

Vanhempien osallistuminen koulun toimintaan

Kodin ja koulun yhteistyö toimii osallistavassa koulussa hyvin, koska vanhemmat otetaan mukaan suunnittelemaan koulun toimintaa. Vanhemmat voivat olla mukana koulun ryhmäkokouksissa ja voivat halutessaan avustaa opettajaa opetuksessa. Myös isovanhemmat ja muut läheiset voivat osallistua koulun toimintaan.

Kodin ja koulun yhteistyötä edistetään perustamalla työryhmiä joihin kuuluu kouluhenkilökunnan ja vanhempien edustajia. Vanhemmilla on tasavertaisen asiantuntijan rooli ja heidän osallistumistaan koulun kehittämiseen ja koulun arkitoimintaan rohkaistaan. Koulun yhteistoiminnallisuus helpottaa kodin ja koulun välisen kommunikaation kehittämistä ja ylläpitoa.

Ystävyyssuhteiden tukeminen

Osallistavassa koulussa toimintaan mukaan kuulumisen tarkoittaa myös sitä, että tarvittaessa oppilaiden välisten ystävyyssuhteiden kehittymistä tuetaan. Ystävyyssuhteiden kehittäminen otetaan huomioon opetussuunnitelmissa, opetusmenetelmissä, oppitunnin ulkopuolisissa koulun toiminnoissa ja oppilaan lähiyhteisössä.

Yhteydet lähiyhteisöön ja sidosryhmiin

Osallistava koulu avautuu lähiyhteisöön ja sidosryhmiin (esim. urheiluseurat, kulttuuri-elämä, liike-elämä, asukasyhdistys, yms.) päin ja suunnittelee toimintaansa yhteistyössä ympäröivän yhteisön kanssa. Lähiyhteisöllä ja sidosryhmillä on paljon voimavaroja koulun toiminnassa hyödynnettäväksi. Myös oppilaan oppimiskokemusten liittyminen tosielämän tapahtumiin korostaa lähiyhteisön ja sidosryhmien tärkeyttä.

Tarkoituksenmukaiset toimintatilat

Koulun toiminnan joustavuuden takia toimintatilojen tulee olla tarkoituksenmukaiset. Opiskeluympäristön (esim. luokkahuone) voi tarvittaessa muuttaa pienemmiksi ryhmätiloiksi ja tilat voi tarvittaessa yhdistää. Tilojen liikuntaesteettömyys on tärkeä seikka; esimerkiksi pyörätuolia käyttävän oppilaan on pystyttävä toimimaan koulussa joustavasti. Opiskeluympäristön suunnittelu ja organisointi on oleellista.

Teksti: Aimo Naukkarinen, Tarja Ladonlahti & Timo Saloviita

Lähde: Yhteinen koulu kaikille – Miten edistää inklusiota kouluyhteisössä? Opetushallituksen Edu.fi –verkkosivut. Saatavilla

http://www.edu.fi/erityinen_tuki/yhteinen_koulu_kaikille/miten_edistaa_inklusiota/kouluyhteisossa (luettu 11.5.2010).

